כפר עולמי · יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים · חוברת קטנה

גלובליזציה וכלכלה: המסע של חולצה

מהדורה למורה · תשובות לשלוש הרמות: בסיסי · ז׳ רגיל · מתקדם

התשובות מופיעות ראשונות. אחריהן: מהלך שיעור מוצע, הצעות לבידול, משחקים לשיעור ופרטים לוודא.

תשובות – רמה בסיסית

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. שרשרת ייצור	א
2. חומר גלם	ג
3. חברה רב-לאומית	ה
4. תעשייה עתירת ידע	ב
5. תעשייה מסורתית	ד

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שכר נמוך במפעלי תפירה	עלות עבודה
2. עובדים מחו״ל שקוטפים פירות	מהגרי עבודה
3. מדינה שקובעת מסים לחברות	מדינת לאום

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. איפה גדלה הכותנה של החולצה?	ב. בשדה	כותנה היא צמח שגדל בשדה.
2. מי מחליט איפה לייצר את החולצה?	א. חברה גדולה	חברות רב-לאומיות בוחרות מקום ייצור.
3. למה חברות מייצרות במדינות רחוקות?	ג. כי משלמים שם לעובדים פחות	עלות העבודה נמוכה יותר.
4. איך מגיעה החולצה לארץ?	ד. באונייה במכולה	רוב הסחורות מגיעות באוניות.
5. איזה מפעל מוכר לכל העולם וגדל?	א. מפעל לתוכנות מחשב	תעשייה עתירת ידע מוכרת רעיונות ומוצרים לכל העולם.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. חולצה יכולה לעבור כמה מדינות עד שהיא מגיעה לחנות.	נכון	נכון – זו שרשרת הייצור.
2. כל החולצות נתפרות בארץ שבה קונים אותן.	לא נכון	חולצות רבות נתפרות במדינות רחוקות.
3. יש אנשים שעוברים למדינה אחרת כדי לעבוד.	נכון	נכון – הם נקראים מהגרי עבודה.
4. כותנה גדלה בתוך מכולה.	לא נכון	כותנה גדלה בשדה; המכולה רק מובילה את הסחורה.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. מה כתוב על התווית של חולצה או נעל שלכם?	כתוב שהיא יוצרה במדינה באסיה, רחוק מאוד מישראל.
2. ציירו או כתבו שלוש תחנות במסע של חולצה.	1.שדה כותנה. 2.מפעל תפירה. 3.אונייה שמגיעה לנמל ולחנות.

כרטיס יציאה: תחנה אחת במסע של החולצה: … · חומר גלם הוא… · מילה חדשה שלמדתי: … — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמת ז׳ רגילה

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. שרשרת ייצור	ד
2. חומר גלם	ה
3. חברה רב-לאומית	א
4. תעשייה עתירת ידע	ג
5. תעשייה מסורתית	ב
6. מדינת לאום	ו

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שכר נמוך במפעלי תפירה	עלות עבודה
2. עובדים מחו״ל שקוטפים פירות	מהגרי עבודה
3. מדינה שקובעת מסים לחברות	מדינת לאום
4. מפעל תפירה של חולצות	תעשייה מסורתית

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מהי שרשרת ייצור?	ב. כל השלבים שמוצר עובר מחומר הגלם ועד החנות	השרשרת כוללת גידול, עיבוד, תפירה, עיצוב והובלה.
2. מה אינו שיקול של חברה רב-לאומית בבחירת מקום ייצור?	ד. הצבע של דגל המדינה	החברה בוחרת לפי עלויות, חומרים ושווקים.
3. מדוע יש הטוענים שכוחן של מדינות הלאום נחלש?	א. כי ממשלות מתחרות על חברות ומציעות להן הקלות	החברה יכולה ״לאיים״ לעבור, והמדינה מוותרת.
4. מדוע התעשייה המסורתית נפגעת במדינות עם שכר גבוה?	ב. כי קשה להתחרות במוצרים זולים מיובאים	מוצר מיובא ממקום עם שכר נמוך זול יותר.
5. איזו דוגמה מתאימה לתעשייה עתירת ידע?	ג. חברה שמפתחת שבבים	שבבים מבוססים על מחקר וטכנולוגיה.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. בישראל יותר ממחצית היצוא מגיע מתעשייה עתירת ידע.	נכון	נכון – תוכנה, שבבים, תרופות וציוד רפואי.
2. הגלובליזציה משפיעה באותו אופן על כל סוגי התעשייה.	לא נכון	תעשייה עתירת ידע צומחת, ומסורתית נפגעת במדינות עם שכר גבוה.
3. מהגרי עבודה עובדים רק בהייטק.	לא נכון	הם עובדים גם בחקלאות, בבנייה ובסיעוד.
4. חברה רב-לאומית יכולה להעביר מפעל ממדינה למדינה.	נכון	נכון – זה אחד ממקורות הכוח שלה.

חלק ג׳ – שאלה	תשובה לדוגמה
1. שרטטו את המסע של החולצה על ציר עם חמש תחנות, וכתבו ליד כל תחנה מה קורה בה.	1.שדה כותנה – קטיף. 2.מפעל טוויה – חוטים. 3.מפעל אריגה ותפירה – בד וחולצה. 4.משרד עיצוב – דגם ושיווק. 5.נמל, אונייה וחנות – הגעה לקונה.
2. מי מרוויח ומי נפגע כשמפעל בגדים עובר ממדינה עם שכר גבוה למדינה עם שכר נמוך?	

	מרוויחים: הצרכנים (מחיר זול), החברה (רווח), העובדים החדשים במדינה עם השכר הנמוך. נפגעים: העובדים שפוטרו במדינה הראשונה והעיירה שהמפעל היה מרכזה.
3. האם לדעתכם הגלובליזציה היא ברכה או קללה לכלכלה? כתבו נימוק אחד לכל צד ואת עמדתכם.	ברכה: מוצרים זולים ומגוונים ומקומות עבודה חדשים. קללה: מפעלים נסגרים ועובדים מנוצלים. עמדתי: ברכה אם מקפידים על תנאי עבודה הוגנים ועוזרים למי שנפגע.

כרטיס יציאה: שלוש תחנות במסע של חולצה: … · ההבדל בין תעשייה עתירת ידע לתעשייה מסורתית: … · מי לדעתי מרוויח הכי הרבה מהחולצה? — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

תשובות – רמה מתקדמת

חלק א׳ 1 – התאמה	תשובה
1. שרשרת ייצור	א
2. חומר גלם	ד
3. חברה רב-לאומית	ו
4. תעשייה עתירת ידע	ג
5. תעשייה מסורתית	ז
6. מדינת לאום	ח
7. מהגרי עבודה	ה
8. עלות עבודה	ב

חלק א׳ 2 – השלמה	תשובה
1. שכר נמוך במפעלי תפירה	עלות עבודה
2. עובדים מחו״ל שקוטפים פירות	מהגרי עבודה
3. מדינה שקובעת מסים לחברות	מדינת לאום
4. מפעל תפירה של חולצות	תעשייה מסורתית

חלק ב׳ – שאלה	תשובה	הסבר
1. מה מאפיין ״פירוק הייצור לשלבים״?	ב. כל שלב נעשה במקום שבו הוא זול או יעיל ביותר	כך נוצרת שרשרת ייצור גלובלית בין מדינות.
2. מהו ״כוח המיקוח״ של חברה רב-לאומית מול ממשלה?	א. היכולת להעביר ייצור למדינה אחרת אם התנאים לא יתאימו	האיום לעבור גורם לממשלות להציע הטבות.
3. מדוע נדדה תעשיית הטקסטיל למדינות עם שכר נמוך?	ג. כי היא נשענת על עבודה רבה, ועלות העבודה היא מרכיב גדול במחיר	בענף עתיר עבודה, שכר נמוך חוסך הרבה.
4. איזו טענה מציגה את ״הצד השני״ של התעסוקה בבנגלדש?	ד. שכר נמוך, ימי עבודה ארוכים ובעיות בטיחות	זהו המחיר של ייצור זול.
5. מהי הסכנה ב״תלות בענף אחד״?	ב. אם הביקוש לענף יירד, הכלכלה כולה תיפגע	גיוון כלכלי מגן מפני משברים.

נכון / לא נכון	תשובה	הסבר / תיקון
1. לפי חלק מהחוקרים, מדינות עדיין שולטות בחוקים, במסים ובגבולות למרות כוחן של החברות.	נכון	נכון – יש ויכוח על מידת היחלשות מדינת הלאום.

2. תעשייה עתירת ידע נשענת בעיקר על עבודה פשוטה וזולה.	לא נכון	היא נשענת על מחקר, ידע ועובדים מיומנים.
3. בבנגלדש רוב העובדים במפעלי הבגדים הם נשים צעירות.	נכון	נכון – רבות עברו מהכפרים לערים לשם כך.
4. כל הרווח ממכירת חולצה מגיע למדינה שבה היא נתפרה.	לא נכון	רוב הרווח מגיע לשלבי העיצוב, השיווק והמכירה, לרוב במדינות מפותחות.

חלק ג' – שאלה	תשובה לדוגמה
1. נתחו את המסע של החולצה כ"שרשרת ערך": באילו שלבים לדעתכם נוצר הרווח הגדול ביותר, ומדוע?	הרווח הגדול נוצר בעיצוב, במיתוג ובמכירה, כי בשלבים האלה יש ידע ושם מוכר שקשה להחליף; שלבי הגידול והתפירה ניתנים להעברה למקום זול אחר, ולכן הרווח בהם נמוך.
2. כתבו דיון קצר בין עובדת מפעל בבנגלדש, צרכן בישראל ומנהלת בחברה רב-לאומית: מה חשוב לכל אחד?	העובדת: הכנסה קבועה, אבל רוצה שכר הוגן ובטיחות. הצרכן: מחיר נמוך ומגוון, ואולי גם רצון לדעת שהבגד יוצר בתנאים הוגנים. המנהלת: עלויות נמוכות ואספקה בזמן, אך גם שם טוב ללקוחות. נקודת מפגש: תנאי עבודה הוגנים מחזקים את כולם.
3. השוו בין ההשפעה של הגלובליזציה על תעשייה עתירת ידע ועל תעשייה מסורתית בישראל.	עתירת ידע: צמיחה, יצוא לכל העולם, שכר גבוה, מקומות עבודה במרכז. מסורתית: תחרות במוצרים זולים מיובאים, סגירת מפעלים ופגיעה בעיירות בפריפריה. התוצאה עלולה להיות פער בין אזורים ובין עובדים.
אתגר: בחרו בגד אחד בבית. בעזרת התווית ומידע כללי, בנו מפת שרשרת ייצור משוערת, הציעו חלוקה משוערת של מחיר הבגד בין השלבים, והציעו שתי דרכים שבהן צרכנים או מדינות יכולים להפוך את השרשרת להוגנת יותר.	מפה: כותנה ממדינה חקלאית ← טוויה ואריגה ← תפירה במדינה עם שכר נמוך ← אונייה ← חנות בישראל. חלוקה משוערת: חנות ומותג – החלק הגדול, הובלה ומכס – חלק בינוני, חומרים – חלק קטן, שכר התופרת – חלק קטן מאוד. הצעות: לקנות פחות ולאורך זמן ולהעדיף יצרנים שמפרסמים תנאי עבודה; הסכמי סחר שמחייבים תקני בטיחות ושכר.

כרטיס יציאה: שיקול אחד של חברה רב-לאומית בבחירת מקום ייצור: … · הטיעון החזק ביותר לדעתי בוויכוח "ברכה או קללה": … · שאלה שהייתי שואל את מי שתפר את החולצה שלי: … — מצופה תשובה קצרה שמשתמשת במושג אחד לפחות.

מהלך שיעור מוצע (45 דקות)

פתיחה (5 דק׳): משחק "איש תלוי" על אחד המושגים באתר, על הלוח הכיתתי.

מושגים וקריאה (15 דק׳): כל תלמיד/ה בחוברת ברמה המתאימה; קוראים בזוגות ומסמנים את המושגים בקטע.

חלקים א׳–ב׳ (12 דק׳): עבודה עצמית, בדיקה בזוגות בעזרת המושגים.

חלק ג׳ או "חידון מהיר" (10 דק׳): שיחה על שאלה פתוחה אחת, או חידון כיתתי בקבוצות על הלוח.

סיום (3 דק׳): כרטיס יציאה ✂.

בידול בכיתה

- בסיסי: משפטים קצרים, מחסן מילים, משפטי פתיחה. אפשר לקרוא בקול ולעבוד בזוג.
- ז׳ רגיל: אותם מושגים, קטע ארוך יותר ושלוש שאלות חשיבה.
- מתקדם: קטע עשיר, השלמה בלי מחסן מילים, אתגר חוקרים.
- כל הרמות עובדות על אותם מושגים – כך אפשר לקיים דיון כיתתי משותף.

משחקים לשיעור באתר

חידון מהיר (גם במצב לוח כיתתי), איש תלוי, טריוויה ב־3 רמות, התאמת מושגים, זיכרון ומרוץ נכון/לא נכון: https://geo-z-chovrot-tiny.sites.tab.bot/

לוודא לפני השיעור

- יותר ממחצית היצוא של ישראל ב- 2025מתעשייה עתירת ידע
- כ-80% מהסחורות בעולם (לפי נפח) מובלות באוניות
- בנגלדש – יצואנית הבגדים השנייה בעולם ב-2024; בגדים כארבע חמישיות מהיצוא
- סין – יצואנית הבגדים הגדולה בעולם
- משך הפלגה מאסיה לישראל – כמה שבועות
- מיליארדי זוגות ג׳ינס בשנה (הערכה)
- כמות המים לגידול כותנה לחולצה – אלפי ליטרים (נפוץ: כ- 2,700ליטר)

יצרה: רוית ראש בן ישי